

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2023 m. vasario 23 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Godos Ambrasaitės-Balynienės, Alės Bukaviniienės ir Andžej Maciejewski (kolegijos pirmininkas ir pranešėjas),

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal ieškovės G. G. kasacinį skundą dėl Kauno apygardos teismo 2022 m. gegužės 12 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovės G. G. ieškinį atsakovams A. G., D. S., T. G., R. G., E. K., A. G., Sigitui A. G., A. A. G. dėl sutuoktinio išlaikymo, santuokoje įgyto turto padalijimo, kompensacijų priteisimo dėl netinkamai tvarkomo turto, įgyto bendrosios jungtinės sutuoktinių nuosavybės teise, sandorių (paskolos raštelių) pripažinimo negaliojančiais ir atsakovo A. G. priešieškinių ieškovei G. G. dėl santuokoje įgyto turto padalijimo, prievolių kreditoriams vykdymo, negautų pajamų priteisimo, piniginės kompensacijos, kylančios iš bendro turto išlaikymo, priteisimo; tretieji asmenys žemės ūkio bendrovė „Tekėlas“, uždaroji akcinė bendrovė „IG Trans LT“, uždaroji akcinė bendrovė laidojimo namai „Saulėlydis“, J. B., Lietuvos Respublika, atstovaujama valstybės įmonės Turto banko.

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

- Kasacinėje byloje sprendžiama dėl teisės normų, reglamentuojančių turto, kuris yra bendroji jungtinė sutuoktinių nuosavybė, padalijimo būdus, taip pat teismo pareigą būti aktyviam šeimos byloje, aiškinimo ir taikymo.
- Ieškovė ieškiniu ir atsakovas A. G. priešieškiniu prašė nutraukti jų santuoką ir išspręsti kitus susijusius reikalavimus.
- Santuoka nutraukta daliniu teismo sprendimu 2020 m. birželio 25 d., kuriuo taip pat išspręsti su nepilnamečio vaiko išlaikymu, gyvenamąja vieta ir bendravimu su tėvais susiję klausimai.
- Patikslintu ieškiniu ieškovė, be kitų turtingų reikalavimų, prašė:
  - nukrypti nuo lygių dalių principo (jai 2/3, atsakovui – 1/3) ir padalyti sutuoktinių bendrosios jungtinės nuosavybės teise valdomą turtą:
    - 300 000 vienetų UAB „IG Trans LT“ akcijų priteisti atsakovui A. G. natūra, o ieškovės naudai iš atsakovo priteisti 1 Eur piniginę kompensaciją už jam tenkančią didesnės vertės šio turto dalį;
    - 613/1000 dalis žemės sklypo (0,1808 ha ploto, (*duomenys neskelbtini*)) ir 613/1000 dalis gyvenamojo namo (*duomenys neskelbtini*), esančias adresu: (*duomenys neskelbtini*), priteisti atsakovo A. G. asmeninės nuosavybės natūra, o ieškovei iš atsakovo priteisti 127 177,07 Eur kompensaciją už jam tenkančią didesnę šio nekilnojamojo turto dalį;
    - nurodytame name esančius kilnojamuosius daiktus (baldus ir buitinę techniką) priteisti atsakovo asmeninės nuosavybės, o ieškovės asmeninės nuosavybės priteisti šaldiklį „Liebherr“, taip pat iš atsakovo priteisti 19 099 Eur piniginę kompensaciją už jam tenkančią didesnės vertės šio turto dalį;
  - iš atsakovo priteisti 107 173,91 Eur kompensaciją už nuostolius, kurie atsirado dėl jo kaltės, aplaidžiai, neprotingai ir nerūpestingai tvarkant UAB „IGTrans LT“ vardines paprastas akcijas, kurios yra bendroji jungtinė sutuoktinių nuosavybė, ir vadovaujant šiai bendrovei;
  - priteisti 5 proc. procesines palūkanas nuo visų priteistų kompensacijų.
- Ieškovė nurodė, kad jos santykiai su atsakovu A. G. yra konfliktiniai, atsakovas gyvena ginčo name su nauja šeima, namas yra suprojektuotas ir įrengtas taip, kad pritaikytas vienos šeimos gyvenimui, o baldai gaminti pagal užsakymą specialiai šiam namui, taigi natūra padalyti šio turto neįmanoma.
- Taip pat ieškovė nurodė, kad 2021 m. vasario 1 d. UAB „IGTrans LT“ pradėta bankroto byla ne teismo tvarka, t. y. akcininkų turtas tapo bevertis, nors iki šios bylos iškėlimo 2017 m. birželio 8 d. ši transporto pervežimu užsiimanti ir apie 40 vienetų sunkvežimių bei kito vertingo turto valdžiusi įmonė klestėjo. Atsakovo A. G. sąmoninga veikla visa šalių turimos įmonės vertė buvo sumažinta iki nulio, tai įvyko sudarant nuostolingus ir neįvykdytus sandorius su kita jo įsteigta ir tuo pačiu adresu faktiškai veikiančia įmone panašiu pavadinimu UAB „IGTrans“, kuriai nuo įsteigimo faktiškai vadovauja pats atsakovas. Atsakovas be ieškovės žinios ir sutikimo kelis kartus padidino įmonės įstatinį kapitalą ir išleido naujų akcijų, atsisakė pirmumo teisės į šias akcijas ir nurodė, kad jas įskaito kaip UAB „IG Trans LT“ skolą UAB „IG Trans“. Kadangi priteisti 58 000 Eur kompensacijos už bevertį turtą neįmanoma, ieškovė šio savo anksčiau reikšto materialaus reikalavimo suma padidino kitą reikalavimą dėl kompensacijos už nuostolius.
- Atsakovas priešieškiniu prašė, be kita ko, pripažinti UAB „IGTrans LT“ 300 000 vnt. akcijų asmenine jo nuosavybe, netraukiant jų į bendrą dalytiną šalių turtą; nekilnojamąjį turtą padalyti natūra, kiekvienai iš šalių po 1/2 dalį, taip pat neprieštarautų, jei ieškovei atitektų visas nekilnojamasis turtas, o pastaroji sumokėtų atsakovui 155 600 Eur kompensaciją; kilnojamąjį turtą, kurio vertė, ieškovės nurodymu, yra 29 148 Eur, prašė padalyti natūra po 1/2 dalį arba natūra priteisti ieškovei, įpareigojant ją sumokėti atsakovui 1/2 nurodytų daiktų vertės kompensaciją – 14 574 Eur; sutiko, kad šaldiklis „Liebherr“ būtų priteistas ieškovei, ją įpareigojant sumokėti atsakovui 500 Eur kompensaciją.

8. Atsakovas nurodė, kad nėra pagrindų nukrypti nuo santuokoje įgyto turto padalijimo lygių dalių principo ir visas turtas turėtų būti dalijamas natūra, nes per bylos nagrinėjimo laikotarpį pasikeitė jo turtinė padėtis ir jis neturi pajamų išmokėti ieškovei kompensacijos.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

9. Marijampolės apylinkės teismas 2021 m. lapkričio 19 d. sprendimu ieškinį ir priešieškinį tenkino iš dalies: paliko nekilnojamąjį turtą natūra asmeninės nuosavybės teise atsakovui A. G., priteisė ieškovei 80 609,50 Eur piniginę kompensaciją už atsakovui tenkančią didesnę nekilnojamojo turto dalį; ieškovei natūra paliko 220 Eur vertės šaldytuvą, atsakovui A. G. natūra paliko visą kitą kilnojamąjį turtą, priteisė ieškovei 9108 Eur piniginę kompensaciją už atsakovui tenkančią didesnę kilnojamąjo turto dalį; 300 000 vienetų UAB „IGTrans LT“ paprastųjų vardinųjų akcijų, 0,29 Eur/vnt. nominaliosios vertės, natūra paliko atsakovui A. G., priteisė ieškovei 43 000 Eur piniginę kompensaciją už ieškovo tenkančią didesnę šio turto dalį; ieškovės reikalavimo priteisti piniginę kompensaciją už nuostolius dėl UAB „IGTrans LT“ aplaidaus, nerūpestingo ir neprotingo veiklos vykdymo netenkino.
10. Vertindamas, ar yra pagrindas nukrypti nuo bendro turto lygių dalių principo, teismas nurodė, kad ieškovė neįrodė savo sunkios turtinės padėties ar prastos sveikatos būklės, ji yra visiškai darbinga, dirbanti, gauna nuolatines pajamas. Ieškovė neįrodė, kad buvo susitarimas su sutuoktiniu, jog ji dirbs ne visą darbo dieną, ar kad sutuoktinis jai kludė tobulėti profesinėje odontologijos srityje. Tai, kad ieškovė su atsakovu augino tris nepilnamečius vaikus, kurių du jau pilnamečiai ir paramos nėra iš vieno tėvų neprisiteisė, vienas nepilnametis (14 metų), teismo vertinimu, taip pat nėra pagrindas nukrypti nuo lygių dalių principo dalijant turtą.
11. Teismas atkreipė dėmesį į tai, kad ieškovė, žinodama visas aplinkybes apie netinkamą įmonių valdymą, fiktyvių vadovų skyrimą ir gyvendama kartu su atsakovu iki 2017 m. gegužės 31 d., jokių pretenzijų ir prieštaravimų atsakovui nereiškė, pati teismo posėdžių metu teigė, kad sutuoktiniu pasitikėjo ir nedalyvavo valdant įmones. Aplinkybė, kad ieškovė toleravo atsakovo elgesį ir neprieštaravo jo būdams dėl pajamų ir turto gavimo, patvirtina ir tai, jog ieškovė puikiai žinojo, kad atsakovo tėvai yra tik statytiniai dėl ginčo žemės sklypo ir gyvenamojo namo įsigijimo (statybos), siekiant išvengti prievolių valstybei (Muitinei ir Turto bankui) (tai konstatuota Kauno apygardos teismo 2018 m. kovo 27 d. sprendime civilinėje byloje Nr. e2-1074-480/2018), tam neprieštaravo, kol neatsirado pagrindų nutraukti santuoką. Kauno apygardos teismas nurodytame sprendime taip pat konstatavo, kad pagal turėtas oficialias pajamas nei ieškovė ir jos sutuoktinis A. G., nei jo tėvai nebuvo finansiškai pajėgūs įsigyti ginčo turto.
12. Teismas konstatavo, kad nenustatė nei tiesiogiai Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – [CK](#)) 3.123 straipsnio 1 dalyje išvardytų pagrindų, nei kitų svarbių aplinkybių nukrypti nuo lygių dalių principo dalijant bendrą turtą, ir turtą dalijo lygiomis dalimis.
13. Teismas nustatė, kad buvusiems sutuoktiniams bendrosios jungtinės sutuoktinių nuosavybės teise priklauso 613/1000 žemės sklypo ir gyvenamojo namo, likusi dalis (387/1000), VĮ Registrų centro duomenimis (Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – [irCPK](#)) 179 straipsnio 3 dalis), bylos nagrinėjimo metu buvo registruota Lietuvos Respublikos vardu, tačiau dėl jos 2021 m. spalio 12 d. sudarytas pirkimo-pardavimo sandoris – šią dalį nusipirko UAB laidojimo namai „Saulėlydis“, kurios direktoriumi iki 2021 m. rugsėjo 1 d. buvo atsakovas A. G..
14. Teismas nenustatė aplinkybės, jog atsakovo ketvirto vaiko motina J. B. ir jos nepilnamečiai vaikai nuolat gyvena ginčo name.
15. Parinkdamas nekilnojamojo turto padalijimo būdą teismas atsižvelgė į tai, kad dalijamame name (žemės sklype) gyvena ne tik atsakovas, dažnai būna jo mažametis sūnus J. G., bet ir dažnai lankosi J. B. su savo kitais dviem nepilnamečiais vaikais. Ieškovės ir atsakovo A. G. santykiai iki pat bylos išnagrinėjimo pabaigos išliko konfliktiški, jie nėra vieno klausimo neišsprendė geranoriškai, neieškojo kompromiso, vadinaš, dalijantis bendromis patalpomis ir žemės sklypu ne tik buvusiems sutuoktiniams, bet ir nepilnamečiams vaikams I. G., J. G. bei jo motinai, galimi konfliktai, kurie neatitiktų ne tik buvusių sutuoktinių, bet ir nepilnamečių vaikų geriausių interesų. Teismas laikė nustatyta ir tą aplinkybę, kad gyvenamasis namas suprojektuotas ir pastatytas bei pritaikytas gyventi vienai šeimai, tai patvirtina ir esanti namo vidaus patalpų eksploatacija, kurioje yra duomenys apie 5 kambarius, holą, dušo ir vonios patalpas, virtuvę ir tualetą, taigi yra viena virtuvė ir vienas tualetas. Dalis nekilnojamojo turto parduota UAB laidojimo namams „Saulėlydis“, t. y. juridiniam asmeniui, neginčytinai susijusiam su atsakovu A. G., ir padalijus šį turtą natūra atsakovas galimai įgytų teisę disponuoti 69,35 proc. turto, o ieškovė – 30,65 proc., ir tai galėtų apsunkinti jai galimybę savo dalį tiek parduoti, tiek naudoti pagal paskirtį, t. y. joje gyventi. Atsižvelgdamas į išvardytas aplinkybes bei vadovaudamasis prioritetiniais nepilnamečių vaikų interesais, teismas konstatavo, kad nekilnojamojo turto padalyti natūra nėra galimybės, jis dalijamas lygiomis dalimis ir natūra paliekamas atsakovui A. G., o ieškovei priteisiama piniginė kompensacija už 30,65 proc. šio turto.
16. Byloje kilo ginčas ir dėl šio turto vertės.
17. Teismas pažymėjo, kad pagal [CK](#) 3.119 straipsnį dalijamo turto vertė nustatoma pagal rinkos kainas, kurios galioja bendrosios jungtinės sutuoktinių nuosavybės pabaigoje, t. y. teismo sprendimo priėmimo metu. Teismas vadovavosi UAB „Marleksa“ 2020 m. spalio 1 d. parengta nekilnojamojo turto vertinimo ataskaita kaip pagrindu vidutinei rinkos vertei nustatyti, kadangi ji atitinka individualizuojant vertinamą turto objektą, rinkos vertė nustatyta tikslesnė, ir nusprendė, kad teismo sprendimo priėmimo dieną viso nekilnojamojo turto rinkos vertė yra 263 000 Eur, dalijamo turto – 161 219 Eur, taigi ieškovei iš atsakovo priteisė 80 609,50 Eur piniginę kompensaciją ([CK](#) 3.127 straipsnio 3 dalis) už atsakovui tenkančią didesnę šio turto dalį.
18. Spręsdamas dėl kilnojamąjo turto padalijimo, teismas pažymėjo, kad ieškovė gyvena bute, kuriame tiek daiktų, pagamintų pagal specialų užsakymą ir pritaikytų būtent ginčo namui, ji nesutalpina, dalies jų nėra galimybės išmontuoti, tai užfiksuota UAB „Marleksa“ ataskaitos nuotraukose. Šį turtą teismas įvertino vadovaudamasis šalių nurodytų verčių aritmetiniu vidurkiu – 18 436 Eur. Teismas padarė išvadą, kad, kilnojamąjį turtą natūra paliekant atsakovui, o ieškovei paliekant šaldytuvą ir priteisiant 1/2 turto vertės (9108 Eur) piniginę kompensaciją, bus išlaikyta tiek šalių interesų derinimo pusiausvyra, tiek atsižvelgta į nepilnamečio vaiko I. G., būnančio po dvi savaites kas mėnesį pas tėvą, interesus, tiek atsižvelgta į teisingumą, protingumą ir sąžiningumo principus.
19. Spręsdamas dėl UAB „IGTrans LT“ akcijų, teismas pažymėjo, kad šios bendrovės akcijos įgytos šalims esant santuokoje, 300 000 vnt. akcijų priklauso sutuoktiniams bendrosios jungtinės sutuoktinių nuosavybės teise, nors kaip akcininkas, VĮ Registrų centro duomenimis, nurodytas tik A. G. A. G. nuo 2014 m. iki 2017 m. spalio 19 d. buvo vienintelis šios įmonės akcininkas, vėliau buvo padidintas įstatinis kapitalas ir akcininke taip pat tapo UAB „IGTrans“. 2021 m. vasario 1 d. visuotinio akcininkų susirinkimo metu UAB „IGTrans LT“ iškelta bankroto byla. Teismas paliko akcijas natūra atsakovui A. G., atsižvelgdamas į tai, kad buvusių sutuoktinių santykiai konfliktiniai, ieškovė niekada nedalyvavo bendrovės veikloje, taip pat į nepilnamečio vaiko I. G. interesus, nes šalims nepavyksta rasti kompromiso nė vienu klausimu, taip pat į atsakovo A. G. priimtus sprendimus padidinti įstatinį kapitalą esant šios bendrovės akcininku ir vadovu. Teismo vertinimu, atsakovas neįrodė, jog privalėjo naujai išleistas akcijas (390 000 vnt.) perleisti kaip bendrovės skolą UAB „IGTrans“.
20. Sutuoktinių santuoka nutraukta daliniu teismo sprendimu 2020 m. birželio 25 d. ir tuo metu UAB „IGTrans LT“ nebuvo pradėta bankroto procedūra. Teismas, atsižvelgdamas į šioje konkrečioje byloje susidariusią situaciją, t. y. kad po bylos iškėlimo pasikeitė ne tik faktinė situacija byloje, bet ir į tai, kad ieškovė ne kartą keitė ir tikslino reikalavimus, vadovaudamasis [CK](#) 3.119 straipsnio nuostata, kad dalijamo turto vertė nustatoma tokia, kokia ji buvo jungtinės sutuoktinių nuosavybės pabaigoje, nusprendė, jog yra pagrindas ieškovei priteisti ne jos bylos pabaigoje prašomą priteisti 1 Eur, o 43 500 Eur piniginę kompensaciją, nes teismas turtą dalija lygiomis dalimis (300 000 akcijų × 0,29 Eur / 2 = 43 500 Eur).

21. Teismas taip pat nusprendė, kad ieškovė neįrodė, jog UAB „IGTrans“ priklauso atsakovui A. G., nes VI Registrų centro duomenys to nepatvirtina. Teismas darė prielaidą, kad pati ieškovė, žinodama aplinkybes dėl įvairių, kaip ji pati teigia, nepagrįstų įrašų atlikimo, tokį atsakovo elgesį toleravo, kol neatsirado pagrindo kreiptis į teismą dėl santuokos nutraukimo.
22. Dėl kompensacijos už netinkamą bendrovės valdymą priteisimo teismas nurodė, kad ieškovė, kol gyveno santuokoje su atsakovu, būdama UAB „IGTrans LT“ akcininkė, neprieštaravo nė vienam A. G. sprendimui, neskundė jų ir nedalyvavo bendrovės veikloje. Teismas netenkino ieškovės atstovo prašymų skirti ekspertizės akcijų vertei nustatyti, įmonės sudarytiems sandoriams, jų būtinumui, sąžiningumui patikrinti, išreikalauti įmonės dokumentus, nes nagrinėjama byla yra dėl santuokoje įgyto turto padalijimo, o reikalavimą dėl juridinio asmens veiklos tyrimo ieškovė kaip UAB „IGTrans LT“ akcininkė turėjo teisę reikšti kitoje byloje. Teismas nenustatė pagrindo daryti išvadą, kad A. G., būdamas UAB „IGTrans LT“ akcininkas ir vadovas, veikė prieš juridinio asmens interesus ir priimdavo sprendimus siekdamas sumažinti įmonės vertę, dėl to reikalavimą priteisti 107 173,91 Eur kompensaciją atmetė kaip nepagrįstą ir neįrodytą. Teismas dėl šio reikalavimo taip pat nurodė, kad ieškovė per visą bylos nagrinėjimo laikotarpį nepasinaudojo [CK](#) 3.94 straipsnio 1 dalies nuostata, leidžiančia sutuoktiniui kreiptis į teismą ir prašyti kitą sutuoktinį nušalinti nuo turto tvarkymo, jeigu šis turtą tvarko nuostolingai.
23. Kauno apygardos teismas, išnagrinėjęs bylą pagal ieškovės G. G. ir atsakovo A. G. apeliacinius skundus, 2022 m. gegužės 12 d. nutartimi pakeitė pirmosios instancijos teismo sprendimo dalį dėl turto padalijimo ir visą nekilnojamąjį ir kilnojamąjį turtą padalijo šalims natūra lygionis dalimis, sprendimo dalis dėl kompensacijų ieškovei priteisimo panaikino; ieškovei priteistą piniginę kompensaciją už atsakovui tenkančią didesnę UAB „IG Trans LT“ akcijų dalį sumažino iki 1 Eur.
24. Apeliacinės instancijos teismas nusprendė, kad pirmosios instancijos teismas nukrypo nuo kasacinio teismo išaiškinimų, nes neanalizavo ir nevertino atsakovo finansinės galimybės išmokėti ieškovei piniginę kompensaciją. Atsakovas nurodė, kad jo vidutinės pajamos per mėnesį siekė apie 1415 Eur, todėl išmokėti ieškovei piniginę kompensaciją neturėtų galimybės, nes turi išlaikyti du nepilnamečius vaikus, vienam iš kurių daliniu sprendimu priteistas 190 Eur per mėnesį išlaikymas, ne mažesnis išlaikymas teikiamas ir kitam atsakovo sūniui, be to, ir pačiam atsakovui būtiniausiems poreikiams patenkinti yra būtinos lėšos. Teisėjų kolegijos nuomone, pirmosios instancijos teismas, neįsitikinęs ir nesant duomenų apie gerą atsakovo finansinę padėtį, priteisdamas piniginę kompensaciją, atsakovui paskyrė neproporcingai didelę vykdytinų prievolių našta, tai neatitinka šeimos teisiųjų santykių reguliavimo ir šeimos teisių įgyvendinimo principo. Atsakovas byloje nurodė, kad jis ginčo name neketina gyventi, jam paskirtą turtą dalį parduotų, ieškovė taip pat nėra išreiškusi noro gyventi ginčo name, tačiau šalių nenoras gyventi joms bendrosios jungtinės nuosavybės teises priklausančiame name neįpareigoja teismo turtą natūra paskirti tik vienai iš jų, o kitai priteisti piniginę kompensaciją. Apeliacinės instancijos teismo vertinimu, nėra pagrindo išvadai, kad šalių konfliktas yra toks, jog turto padalyti natūra nebūtų galimybės, todėl teisėjų kolegija nusprendė, jog turto padalijimas natūra nagrinėjamu atveju labiausiai atitinka ir apsaugo savininkų teises, šalių teises į nuosavybę, nesuteikia prioriteto nė vienai šaliai gauti visą turtą natūra. Be to, padalijus turtą natūra bendraturčiai (bendrąją jungtinę nuosavybę transformavus į bendrąją dalinę), valdydami bendrąją dalinę nuosavybę, turi kitų galimybių priimti jų interesus atitinkančius sprendimus, t. y. bendrai parduoti turtą, jį atidalyti, nupirkti kito sutuoktinio dalį ir pan. disponuoti turtu.
25. Teisėjų kolegija nusprendė, kad pirmosios instancijos teismas, vadovaudamasis įstatymo nuostatomis ir kasacinio teismo išaiškinimais, dalytino nekilnojamojo turto vertę nustatė tinkamai, taip pat pagrįstai kilnojamųjų daiktų vertę nustatė vadovaudamasis šalių nurodytų verčių aritmetiniu vidurkiu, tačiau nepagrįstai visą kilnojamąjį turtą, išskyrus šaldytuvą, priteisė atsakovui A. G., o ieškovei priteisė piniginę kompensaciją. Padalijusi nekilnojamąjį turtą natūra, teisėjų kolegija nusprendė, kad yra pagrindas padalyti natūra šalims ir kilnojamąjį turtą, kuris yra dalus ir jį padalyti tokiu būdu galima. Kilnojamąjį turtą apeliacinės instancijos teismas padalijo vadovaudamasis atsakovo pasiūlymu dėl konkrečių kilnojamųjų daiktų, nes ieškovė kitokios nuomonės dėl jų nepateikė.
26. Apeliacinės instancijos teismas pažymėjo, kad dalijamo turto vertė nustatoma pagal rinkos kainas, kurios galioja bendrosios jungtinės sutuoktinių nuosavybės pabaigoje, taip pat sutuoktiniai gali susitarti dėl dalijamo turto vertės. Nagrinėjamu atveju ieškovė patikslintu ieškinio reikalavimu prašė priteisti atsakovui asmeninės nuosavybės teise 300 000 vnt. UAB „IGTrans LT“ akcijų, o jai iš atsakovo priteisti 1 Eur piniginę kompensaciją, nes bylos nagrinėjimo metu įvyko dalijamo turto pokyčių (2021 m. vasario 1 d. įmonė įgijo bankrutuojančios įmonės statusą). Pirmosios instancijos teismas, neatsižvelgdamas į bylos aplinkybes bei į ieškovės suformuluotą ieškinio reikalavimą, nepagrįstai ieškovei priteisė 43 000 Eur piniginę kompensaciją, kurios ji neprašė, taip pažeidė [CPK](#) 265 straipsnio 2 dalyje nurodytą draudimą peržengti byloje pareikštus reikalavimus, netinkamai taikė [CPK](#) 376 straipsnio nuostatas, susijusias su teismo aktyviu vaidmeniu šeimos kategorijos bylose, bei [CK](#) 3.119 straipsnio reikalavimus, nustatant dalijamo bendro turto vertę.
27. Teisėjų kolegija taip pat pažymėjo, kad ieškovė nei pirmosios, nei apeliacinės instancijos teisme nepagrindė atsakovo A. G. civilinės atsakomybės sąlygų, kurių pagrindu būtų galima konstatuoti jo padarytus nuostolius, todėl apeliacinio skundo argumentus dėl nuostolių atlyginimo priteisimo atmetė.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

28. Ieškovė kasaciniu skundu prašo panaikinti Kauno apygardos teismo 2022 m. gegužės 12 d. nutarties dalį dėl sutuoktinių nekilnojamojo turto (*duomenys neskelbtini*), ir UAB „IGTrans LT“ akcijų padalijimo ir dėl šios dalies palikti galioti Marijampolės apylinkės teismo 2021 m. lapkričio 19 d. sprendimą. Kasacinis skundas yra grindžiamas šiais argumentais:
- 28.1. Spręsdamas, kad ieškovė su atsakovu galės nesunkiai priimti jų interesus atitinkančius sprendimus, t. y. bendrai parduoti turtą, jį atidalyti, nupirkti kito sutuoktinio dalį ir pan., apeliacinės instancijos teismas padarė teisinei padėčiai, registro duomenims ir protingumo, teisingumo bei logikos principams prieštaraujančias išvadas. Teismas taip pat neturėjo jokio pagrindo remtis vien atsakovo apeliacinio skundo teiginiais dėl „nenoro“ gyventi ginčo name ar dėl neturėjimo galimybės išmokėti kompensaciją, nes jų nepatvirtina jokios bylos aplinkybės, priešingai, atsakovo siekį ir toliau gyventi ginčo name patvirtina jo paties veiksmai, pačiam nuolat gyvenant šiame ginčo name su nauja didele šeima. Keisdamas teismo sprendimą, apeliacinės instancijos teismas visiškai nepagrįstai rėmėsi kasacinio teismo praktika, jokios teismo praktikos nutartyje nėra paminėta ar pacituota. Ieškovės nuomone, būtent apeliacinės instancijos teismo nutartyje yra nukrypta nuo kasacinio teismo išaiškinimų. Skundžiamos nutarties dalis dėl turto natūra šalims priteisimo panaikintina, paliekant galioti pirmosios instancijos teismo sprendimo dalį. Priteisus visą ginčo nekilnojamąjį turtą natūra atsakovui, keistina ir skundžiamos nutarties dalis dėl kilnojamojo turto – baldų ir name esančios įrangos – priteisimo šalims natūra, nes ieškovė tais baldais ir įranga seniai nesinaudoja, jie jai nėra ir nebus reikalingi, baldai ir įranga yra specialiai pritaikyti vienos šeimos gyvenimui ir ginčo namui apstatyti.
- 28.2. Bylos nagrinėjimo metu ieškovė nuolat kėlė klausimą dėl ginčo akcijų vertės, tačiau šis klausimas iki šiol byloje nėra atsakytas, nebuvo sprendžiamas klausimas dėl teisingo ir sąžiningo įmonės akcijų įvertinimo jungtinės sutuoktinių nuosavybės, t. y. santuokos, pabaigoje. Apeliacinės instancijos teismas pažeidė [CK](#) 3.119 straipsnį, nes visiškai nesiaiškino ieškovės ketinimų gauti sąžiningai apskaičiuotą kompensaciją už ginčo akcijas, kurios byloje taip ir nebuvo įvertintos eksperto, visos atiteko atsakovui, iš jo priteisiant vos 1 Eur kompensaciją ieškovei. Tai neatitinka [CK](#) 1.5 straipsnyje imperatyviai įtvirtintų sąžiningumo, protingumo ir teisingumo principų. Akivaizdu, kad ginčo akcijų vertė tiek 2020 m. birželio 25 d. (kai nutraukta šalių santuoka), tiek, tikėtina, ir 2021 m. gegužės 27 d. (patikslinto ieškinio pateikimo metu) buvo gerokai didesnė už 2 Eur, o apeliacinės instancijos teismo vertinimas, jog ieškovė neva pati atsisakė akcijų pusės nominaliosios vertės kompensacijos, apskritai neatitinka nei ieškovės procesinių dokumentų, nei jos procesinės pozicijos viso teismo proceso metu nuolat prašant skirti akcijų vertės nustatymo ekspertizę, išsireikalauti buhalterinius duomenis, įpareigoti atsakovą kaip akcininko paskirtą bankroto administratorių pateikti atsakymus į ieškovės paklausimus, nei [CK](#) 3.119 straipsnio nuostatus.

28.3. Apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai nusprendė, kad pirmosios instancijos teismas neteisėtai išėjo už ieškinio reikalavimo ribų. Šioje byloje susiklostė nepaprasta situacija (2020 m. birželio 25 d. priimtas teismo dalinis sprendimas nutraukiant šalių santuoką, ir tik po beveik 1,5 metų – galutinis 2021 m. lapkričio 19 d. sprendimas dalijant šalių turtą rinkos kainomis, ir dar po 6 mėnesių – apeliacinės instancijos teismo nutartis, keičianti galutinį sprendimą), kai buvo akivaizdus pagrindas pirmosios instancijos teismui aktyviai veikti bei teismo pareiga įvertinti faktines aplinkybes, sudarančias teisinį pagrindą teismui aktyviai veikti. Dėl to pirmosios instancijos teismas visiškai pagrįstai nusprendė, kad yra pagrindas priteisti ieškovei teisingą ir sąžiningą kompensaciją, o ne tokio pat dydžio nuostolių atlyginimą, iš esmės konstatuodamas, jog ieškovė neatsisakė savo teisių į turto dalies kompensaciją. Apeliacinės instancijos teismas padarė teisės taikymo klaidą, visų pirma, visiškai netaikydamas CK 3.119 straipsnio nuostatų ir nemotyvuodamas, kodėl pirmosios instancijos teismo sprendimo motyvai jas taikyti yra (galimai) nepagrįsti, antra, taip pat visiškai nepagrįstai užkirsdamas kelią teismine tvarka peržengti ieškinio reikalavimų ribas ir taikyti CPK 376 straipsnio 3–4 dalių nuostatas. CPK yra aiškiai nurodoma, kad ne tik vaiko, bet ir bet kurio kito asmens teisėti interesai gali būti ginami, peržengiant ieškinio ribas. Konstatuotina, kad, nustatę poreikį ginti ieškovės teises ir teisėtus interesus, o būtent – vadovautis imperatyvia CK 3.119 straipsnio nuostata, kuria pati ieškovė nesivadovavo, bet teismui ji buvo privaloma, teismai privalėjo priteisti ieškovei tokią kompensaciją už ginčo akcijas, kokia yra sąžininga ir teisinga bei atitinka 2020 m. birželio 25 d. buvusią rinkos vertę. Atsakovas neįrodinėjo, kad ši vertė tą dieną ar net 2021 m. lapkričio 19 d. (galutinio sprendimo priėmimo dieną) buvo mažesnė už nominaliąją 87 000 Eur ginčo akcijų vertę. Jis apskritai neteikė į bylą jokių ginčo akcijų vertės įrodymų. Teismų praktikoje taip pat nuosekliai formuojama teisės aiškinimo taisyklė, kad ne pats teismas nustato dalytino turto vertę, o remiasi įrodymais.

28.4. Keičiant nutarties dalį dėl kompensacijos už ginčo akcijų dalį priteisimo ieškovės naudai, yra būtina išspręsti ir aritmetinės klaidos ištaisymo klausimą, nes pirmosios instancijos teismas, iš esmės teisingai pritaikydamas teisės normas, apsiriko skaičiuodamas 1/2 dalies turto vertę bei kompensacijos sumą – priteisė ne 43 500 Eur, o tik 43 000 Eur.

29. Atsakovas A. G. atsiliepimu į kasacinį skundą prašo jį atmesti, Kauno apygardos teismo 2022 m. gegužės 12 d. nutartį palikti nepakeistą; priteisti iš ieškovės bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Atsiliepimas grindžiamas šiais argumentais:

29.1. Ieškovė kasaciniame skunde nenurodo jokių teisinių argumentų ir motyvų dėl kompensacijos už šalių nekilnojamąjį turtą, todėl ši skundo dalis nesudaro CPK 346 straipsnio 2 dalyje nustatyto pagrindo. Ieškovė formaliai nesutinka su byloje ištirtų įrodymų tyrimu bei vertinimu ir nustatytomis faktinėmis aplinkybėmis, susijusiomis su atsakovo turto padėtimi, kvestionuoja atsakovo gaunamas pajamas, nors byla nagrinėjė teismai nustatė, jog jo gaunamos pajamos yra apie 1415 Eur per mėnesį ir net mažiau. Kasacinis teismas iš naujo netiria įrodymų bei nenustato faktinių bylos aplinkybių, tai yra pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų nagrinėjimo dalykas. Todėl faktinė aplinkybė apie atsakovo gaunamas pajamas yra įrodyta ir nekvėstionuotina. Priešingai nei nurodoma kasaciniame skunde, atsakovo padėtis nėra tokia gera, kuri leistų jam išmokėti ieškovės taip trokštamą kompensaciją. Kasaciniame skunde visiškai nepagrįstai nurodoma, kad gyvenamojo namo ir žemės sklypo negalima padalyti natūra. Yra du atskiri įėjimai į namą, todėl, įrengus nedidelę 5 kvadratinį metrų pertvarą, namas lengvai taptų gyvenamas mažiausiai dviem atskiroms šeimoms. Pati ieškovė pripažino galimybę namą naudoti ne tik vienai šeimai, kai siekė savo dalį nuomoti. Kasacinio teismo praktikoje išaiškinta, kad turto padalijimo natūra principas yra prioritetinis, nes šis padalijimo būdas labiausiai atitinka ir apsaugo savininko teises. Nesant objektyvių išimčių, kodėl turtas negalėtų būti padalytas natūra, darytina išvada, kad apeliacinės instancijos teismas pagrįstai laikėsi kasacinio teismo praktikoje įtvirtinto prioritetinio turto padalijimo būdo. Ta aplinkybė, kad šalys nesutarė teisiniais klausimais, t. y. tarp jų vyko teisinis ginčas, nesudaro pagrindo išvadai, jog jos neturi galimybės bendru sutarimu valdyti bendrąją nuosavybę, priimti jų interesus atitinkančius sprendimus. Byloje nėra jokių duomenų ir įrodymų, kad šalis viena kitos atžvilgiu naudojo psichologinį ar fizinį smurtą ir kad šalių konfliktas yra toks, jog iš tiesų turto padalyti natūra nėra galimybės. Byloje ieškovė nepateikė jokių įrodymų, kad jai buvo (yra) draudžiama arba neleidžiama išnuomoti savo dalį, ją parduoti, naudotis ja pagal paskirtį (CPK 12, 178 straipsniai). Nors kasacinio teismo praktikoje nurodyta, kad sutuoktiniai turi lygiomis dalimis prisiimti ir turto specifiskumų nulentą valdymo, ir ypač naudojimosi juo nepatogumų našą, tačiau ieškovė šią našą išimtinai siekia perkelti atsakovui, taip pažeisdama sutuoktinių lygiateisiškumo principus (CK 3.26 straipsnio 2 dalis) ir pastatydama atsakovą į nelygiavertę padėtį, pagal kurią jis privalėtų dalytis ir naudotis nekilnojamuoju turtu ir kilnojamaisiais daiktais su niekaip su juo nesusijusiu juridiniu asmeniu, o pardavimo atveju tokia atsakovo galimybė bus apsunkinta. Tokiu būdu gali susidaryti paradoksali ir teismų praktikai prieštaraujanti situacija, kai išieškojimas dėl negalėjimo išmokėti ieškovei kompensaciją bus nukreiptas į atsakovui tenkančią turto dalį, o ją realizavus gautų pajamų gali neužtekti visai kompensacijai padengti. Taigi, atsakovas netektų nei turto, nei lėšų jį realizavus, o gal net dar liktų ir skolingas ieškovei.

29.2. Skundžiamoje nutartyje nurodyta kasacinio teismo praktika ir nutartys, kuriomis apeliacinės instancijos teismas grindė savo procesinį sprendimą.

29.3. Nors ieškovė nurodo, kad sutuoktinių turtas turi būti dalijamas pagal kainas, galiojančias 2020 m. birželio 25 d., t. y. šalių santuokos nutraukimo daliniu teismo sprendimu dieną, tačiau toks pozicijos dėstymas prieštarauja ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo suformuotam teisės aiškinimui, pagal kurį CK 3.119 straipsnio ir 3.100 straipsnio 4 bei 6 punktų sisteminė analizė leidžia spręsti, jog dalijamo bendro turto vertė nustatoma pagal rinkos kainas, kurios galiojo teismo sprendimo dėl santuokos nutraukimo ir turto padalijimo priėmimo metu (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. gruodžio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-580/2009; 2010 m. gegužės 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-P-186/2010). Dalijamo turto vertė nustatoma ne išimtinai teismo sprendimo dėl santuokos nutraukimo metu, bet kartu ir padalijus turtą, t. y. būtinai dviejų juridinių faktų visetas. Turtas buvo padalytas ne 2020 m. birželio 25 d. daliniu sprendimu, o 2021 m. lapkričio 19 d. sprendimu. Neteisinga aiškinti CK 3.119 straipsnio nuostatas tokiu būdu, kad akcijų vertė turėtų būti taikoma dalinio sprendimo priėmimo dieną, kai turiniai klausimai išnagrinėti daugiau nei po vienerių metų ir įvyko nemažai pokyčių, lėmusių vertės sumažėjimą. Ieškovės kasaciniame skunde cituojama kasacinio teismo praktika, kur nurodoma, jog įstatyme (CK 3.119 straipsnis) reikalaujama dalijamą bendrą turtą įvertinti rinkos kainomis, galiojančiomis bendrosios jungtinės sutuoktinių nuosavybės pabaigoje, nevertinant net pačios ieškovės suformuluoto ir pareikšto reikalavimo dėl 1 Eur priteisimo, paneigia ieškovės argumentus, kad ginčo akcijų vertė turėjo būti nustatyta dalinio sprendimo priėmimo dieną. Ši byla buvo nagrinėjama apeliacine tvarka, kai UAB „IGTrans LT“ jau buvo bankrutuojanti.

29.4. Bylos nagrinėjimo metu po dalinio sprendimo priėmimo pirmosios instancijos teismas mažiausiai tris kartus šalis įspėjo, kad su turto padalijimu susijusioje bylos nagrinėjimo dalyje teismas nėra aktyvus ir šalys savo reikalavimus privalo įrodinėti pagal bendrąsias ginčo teisenos taisykles, įgyvendinant dispozityvumo, rungimosi ir lygiateisiškumo principą. Taigi, nei CPK 265 straipsnio 2 dalies, nei 376 straipsnio išimtys, kuriomis remdamasis teismas galėtų savo iniciatyva išėti už ieškinio nagrinėjimo ribų, byla nagrinėjant nebuvo nustatytos. Ieškovei pripažinus faktą dėl UAB „IGTrans LT“ akcijų vertės, lygos iš esmės nuliui, ir suformulavus reikalavimą, nurodant jų vertę 1 Eur, buvo apibrėžtos bylos nagrinėjimo ribos ir būtent dėl tokio reikalavimo buvo nagrinėjama byla, o atsakovas, priešingai nei nurodo ieškovė, papildomai neturėjo įrodinėti kitokios akcijų vertės (visuotinai pripažintina, kad bankrutuojančios įmonės akcijos iš esmės yra bevertės). Ieškovė turėjo suvokti tiek teikiamo ieškinio, tiek pareikšto dėl ieškinio dalyko pakeitimo pasekmes, ji buvo atstovaujama profesionalaus teisininko. Darydamas priešingą nei apeliacinės instancijos teismas išvadą, teismas nepagrįstai viršytų pareikšto ieškinio reikalavimo ribas, būtų pažeisti CPK 6, 12, 13 straipsniuose įtvirtinti šalių lygiateisiškumo, rungimosi ir dispozityvumo principai, 265 straipsnyje įtvirtintas imperatyvas, draudžiantis peržengti byloje pareikštus reikalavimus, procesas paverstas iš esmės siurpriziniu, nes ieškovei būtų priteista daugiau, nei ji pati prašė.

29.5. Ieškovės išdėstytų argumentų, susijusių su kompensacijos skaičiavimu, negalima vertinti kaip aiškių aritmetinių klaidų. Nesutikimas su priteistos kompensacijos dydžiu yra apeliacinio skundo dalykas ir toks sprendimo koregavimas per klaidų sprendime ištaisymo institutą, nustatytą CPK 276 straipsnyje, nėra galimas.

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl bendrosios jungtinės nuosavybės padalijimo natūra prioritetiškumo ir galimybės sumokėti kompensaciją kitam sutuoktiniui reikšmės

30. [CK 3.127 straipsnio](#) 3 dalyje įtvirtinta taisyklė, kad turtas, kuris yra bendroji jungtinė sutuoktinių nuosavybė, padalijamas natūra, atsižvelgiant į jo vertę ir abiejų sutuoktinių bendro turto dalis, jeigu galima taip padalyti. Jeigu natūra abiem sutuoktinams turto padalyti negalima, turtas natūra priteisiamas vienam sutuoktiniui, kartu jį įpareigojant kompensuoti antram sutuoktiniui jo dalį pinigais. Parenkant turto padalijimo būdą ir padalijant turtą natūra, atsižvelgiama į nepilnamečių vaikų interesus, vieno sutuoktinio sveikatos būklę ar turtingą padėtį arba kitas svarbias aplinkybes.
31. Kasacinio teismo praktika dėl turto padalijimo sutuoktiniams būdo parinkimo yra pakankamai gausi ir išplėta, joje nuosekliai pažymima, kad turto padalijimo natūra būdas yra laikomas prioritetiiniu, nes toks padalijimo būdas labiausiai atitinka ir apsaugo savininko teises. Teismas, sprenddamas dėl santuokinio turto padalijimo būdo, vadovaujasi [CK](#) ir [CPK](#) nuostatomis, remiasi byloje nustatytais aplinkybėmis ir kitais faktais jos duomenimis, tačiau pirmiausia atsižvelgia į sutuoktinių išdėstytus pageidavimus – šių nėra griežtai saistomas, tačiau tik tada, kai sutuoktinių norai dėl turto padalijimo iš esmės skiriasi, įvertinęs visas konkrečiu atveju reikšmingomis pripažintas (nurodytas [CK](#) 3.123 straipsnio 1 dalyje, 3.127 straipsnio 3 dalyje, taip pat kitas svarbias) aplinkybes, parenka santuokinio turto padalijimo būdą ([CK](#) 3.123 straipsnio 1 dalis, 3.127 straipsnio 3 dalis) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. lapkričio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-430/2011; 2016 m. gegužės 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-254-969/2016, 23 punktas).
32. Pagal kasacinio teismo praktiką santuokoje įgytas turtas nedalijamas natūra tik esant pakankamai rimtam pagrindui, kai toks padalijimas negalimas dėl konkretaus turto savybių arba toks padalijimo būdas nepriimtinas, atsižvelgiant į buvusių sutuoktinių ar jų vaikų interesų apsaugą. Taigi tam tikrais atvejais sutuoktinams turtas negali būti padalytas natūra dėl objektyvaus pobūdžio veiksmų, t. y. dėl to, kad konkretus turtas yra nedalus (pvz., kai techniškai neįmanoma paskirstyti konkrečių turto objektų ar atskirti turto dalių), arba dėl subjektyvaus pobūdžio aplinkybių, t. y. dėl bendraturčių santykių, jų galimybių bendrai valdyti ir naudoti objektą, vaikų ar pačių buvusių sutuoktinių interesų apsaugos. Bendrosios jungtinės nuosavybės padalijimo natūra netaikymas ne dėl išvardytų objektyvaus ir subjektyvaus pobūdžio veiksmų, bet kitais pagrindais, dėl kurių vienas bendraturčių, gaudamas kompensaciją už jam priklausančią turtą, įgyvendintų teises, kylančias iš bendrosios jungtinės nuosavybės teisių santykių taip, kad kitam bendraturčiui tektų neproporcingai didelę vykdytinų prievolių, kylančių iš įstatymo ir įsiteisėjusio teismo sprendimo, našta, neatitinka šeimos teisių santykių reguliavimo ir šeimos teisių įgyvendinimo principų ([CK](#) 3.3 straipsnis, 3.5 straipsnio 2 dalis) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. sausio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-82/2011; 2012 m. kovo 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-115/2012; 2015 m. balandžio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-225-686/2015; kt.).
33. Tais atvejais, kai teismas sprendžia, kad yra pagrindas nukrypti nuo santuokos metu įgyto turto padalijimo natūra principo, toks teismo sprendimas turi būti pagrįstas faktais byloje nustatytais aplinkybėmis, kurios leistų konstatuoti, kad, pirma, natūra turto padalyti sutuoktinams negalima ir, antra, sutuoktinis, kuriam priteisiamas turtas natūra, turi galimybę kompensuoti kitam sutuoktiniui jo dalį pinigais, t. y. teismas turi įsitikinti, kad tokiu sprendimu nebus pažeidžiamas proporcingumo principas, reikalaujantis, kad naudojamos priemonės atitiktų siekiamą tikslą, o išimties iš bendrų taisyklių būtų adekvačios keliams tikslams (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. gruodžio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-529-916/2016 53 punktą). Ši teisiskai reikšminga faktinė aplinkybė nustatoma atsižvelgiant į potencialios turtinės prievolės dydį, sutuoktinių ančių, darbingumą, turimą kitą turtą, gaunamas pajamas, jei dalijamas nekilnojamas turtas, kuriame iki santuokos nutraukimo gyveno sutuoktiniai ar vienas iš jų – sutuoktinių galimybę apsirūpinti gyvenamąją patalpą (sprendžiant, ar sutuoktinis, kuriam priteisiama kompensacija, nebus paliktas be gyvenamojo būsto) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. gegužės 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-254-969/2016, 26.2 punktas).
34. Be to, teismas, sprenddamas dėl santuokinio turto padalijimo būdo, turėtų visų pirma atsižvelgti į sutuoktinių pageidavimus (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. spalio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-526/2006). Nors bendrosios jungtinės nuosavybės objekto dalijimas natūra yra prioritetiinis būdas, jis neturėtų būti taikomas priverstinai, kai šalys to nepageidauja (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-137-378/2018, 32 punktas).
35. Nagrinėjamoje byloje buvusių sutuoktinių pageidavimai dėl nekilnojamojo turto (613/1000 dalių žemės sklypo ir gyvenamojo namo) ir su juo susijusio kilnojamojo turto padalijimo būdo skiriasi. Ieškovė prašė nurodytą turtą priteisti atsakovui asmeninės nuosavybės teise, o jai priteisti piniginę kompensaciją. Tačiau atsakovas pageidavo turto padalijimo natūra arba jo priteisimo ieškovei, argumentuodamas tuo, kad jo finansinė padėtis yra nepakankamai gera, kad leistų jam sumokėti kompensaciją ieškovei tuo atveju, jei teismas priteistų ginčo turtą jam asmeninės nuosavybės teise.
36. Bylą nagrinėję teismai skirtingai sprendė aptariamo turto padalijimo klausimus: pirmosios instancijos teismas ginčo turtą paliko asmeninės nuosavybės teise atsakovui ir priteisė iš jo kompensaciją ieškovei, o apeliacinės instancijos teismas nusprendė, kad byloje nėra pagrindo nukrypti nuo sutuoktinių turto padalijimo natūra principo, konstatavęs, kad atsakovas neturėtų galimybės išmokėti ieškovei piniginę kompensaciją.
37. Ieškovė kasaciniu skundu nesutinka su tokia apeliacinės instancijos teismo išvada, teigdama, kad ji prieštarauja bylos faktinėms aplinkybėms ir nepagrįsta Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika. Ieškovė kasaciniame skunde akcentuoja konfliktiškus šalių santykius ir, priešingai nei konstatavo apeliacinės instancijos teismas, atsakovo gerą finansinę padėtį, taip pat aplinkybę, kad šalims priklauso tik dalis ginčo nekilnojamojo turto, kaip pagrindus nukrypti nuo turto padalijimo natūra principo.
38. Atsakydama į šiuos kasacinio skundo argumentus, teisėjų kolegija visų pirma pažymi, kad, remiantis kasacinio teismo praktika, konfliktiški buvusių sutuoktinių santykiai savaime nėra pakankamas pagrindas nukrypti nuo turto padalijimo natūra principo (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. gruodžio 11 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-662-313/2015](#)). Be to, kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad šeimos santykių esmė ir kuriam turto šeimos poreikiams tenkinti paskirtis lemia tokio turto individualių savybių specifiką, kartu ir objektyviai suvokiamus kaip neišvengiamus tokio turto valdymo bei naudojimo įgyvendinimo ypatumus šeimos teisių santykių nutraukimo atvejais. Dėl to santuokos nutraukimo atveju, nesant teisių pagrindų netaikyti turto padalijimo natūra būdo, buvę sutuoktiniai turi lygiomis dalimis prisieinti ir turto specifiškumą nulemtą valdymo ir ypač naudojimosi juo nepatogumų našta (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. kovo 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-115/2012; 2015 m. balandžio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-225-686/2015).
39. Priešingai nei nurodyta kasaciniame skunde, skundžiamos apeliacinės instancijos teismo nutarties 35, 36 punktuose cituojama Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika dėl turto padalijimo būdo parinkimo, atsižvelgiant, be kita ko, į potencialios turtinės prievolės (kompensacijos

kitam sutuoktiniui) dydį, sutuoktinių ančių, darbingumą, turimą kitą turtą, gaunamas pajamas, jei dalijamas nekilnojamasis turtas, kuriame iki santuokos nutraukimo gyveno sutuoktiniai ar vienas iš jų, – sutuoktinių galimybę apsirūpinti gyvenamąją patalpą. Šias kasacinio teismo praktikoje nurodytas aplinkybes apeliacinės instancijos teismas nustatė ir įvertino, priimdamas sprendimą padalyti ginčo turtą natūra, – atsižvelgė ne tik į pirmosios instancijos teismo nustatytas aplinkybes dėl ginčo nekilnojamojo turto pobūdžio (tai yra dalis didelio 560 kv. m ploto gyvenamojo namo), šio turto naudojimo (name gyveno atsakovas, lankėsi jo nepilnamečiai vaikai), buvusių sutuoktinių konfliktiškus santykius, tačiau taip pat tyrė atsakovo galimybę išmokėti piniginę kompensaciją ieškovei patvirtinančias aplinkybes (nustatė atsakovo pajamų dydį, nepilnamečiams vaikams teikiamo išlaikymo dydį). Atkreiptinas dėmesys į tai, kad byla nagrinėjė teismui nustatė, jog ginčo nekilnojamasis turtas yra pakankamai didelės vertės – sutuoktiniams priklausančios turto dalies vertė yra 161 219 Eur (kasaciniame procese nekeliamas klausimo dėl ginčo turto vertės), atitinkamai, priteisus jį natūra vienam sutuoktiniui (atsakovui), jam taip pat tektų 80 609,50 Eur dydžio turtinė prievolė, kuri šiuo atveju kartu su potencialia prievole išmokėti 9108 Eur kompensaciją už dalį kilnojamojo turto, atsižvelgiant į atsakovo gaunamas pajamas ir jam tenkančias išlaikymo privoles, pagrįstai apeliacinės instancijos teismo įvertinta kaip neproporcingai didelė ir paneigianti galimybę taikyti sutuoktinių turto padalijimo natūra išimtį.

40. Pažymėtina, kad ieškovės kasaciniame skunde kaip kasacijos pagrindas nenurodytas netinkamas proceso teisės normų taikymas, apeliacinės instancijos teismui nustatant faktines bylos aplinkybes, patvirtinančias atsakovo turtinę padėtį. Kasacinio skundo teiginiai, kuriais siekiama paneigti apeliacinės instancijos teismo išvadas dėl atsakovo A. G. turtinės padėties, nepakankamos kompensacijai ieškovei išmokėti, iš esmės yra faktinio pobūdžio. Pagal [CPK 353](#) straipsnio 1 dalį kasacinis teismas yra saistomas pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų nustatytų aplinkybių.
41. Teisėjų kolegija taip pat pažymi, kad faktinė aplinkybė, jog 387/1000 ginčo nekilnojamojo turto priklauso UAB laidojimo namams „Saulėlydis“, savaime neturi įtakos turto padalijimo natūra principo taikymui, nes nėra nei objektyvaus pobūdžio veiksnys, darantis padalijimą natūra negalimą, nei, nenustačius papildomų aplinkybių, subjektyvaus pobūdžio aplinkybė, dėl kurios turto padalijimas natūra būtų nepriimtinas. Byloje nėra duomenų, kad 387/1000 ginčo nekilnojamojo turto savininkas įgyvendintų savo nuosavybės teisę tokiu būdu, kuris neproporcingai apsunkintų ieškovės nuosavybės teisės įgyvendinimą. Kaip jau minėta, santuokos nutraukimo atveju buvę sutuoktiniai turi lygiomis dalimis prisiimti ir turto specifiškumą nulemtą valdymo ir ypač naudojimosi juo nepatogumų našta.
42. Atmetusi kasacinio skundo argumentus dėl apeliacinės instancijos teismo taikyto nekilnojamojo turto padalijimo būdo, teisėjų kolegija atskirai nepasisako dėl jo neatsiejamai susijusių argumentų, kuriais nesutinkama su kilnojamojo turto padalijimu natūra.

Dėl bylos nagrinėjimo ribų ir teismo vaidmens nagrinėjant sutuoktinių turto padalijimo ginčą

43. [CPK 376](#) straipsnyje įtvirtintas aktyvus teismo vaidmuo, nagrinėjant šeimos bylas. Teismas tokiose bylose turi teisę savo iniciatyva rinkti įrodymus ([CPK 376](#) straipsnio 1 dalis), viršyti pareikštus reikalavimus ([CPK 376](#) straipsnio 3 dalis), taikyti įstatymuose nustatytą alternatyvų asmens teisių ar teisėtų interesų gynimo būdą ([CPK 376](#) straipsnio 4 dalis). Nurodytos įstatymo nuostatos yra vienos iš dispozityvumo ir rungimosi principų išimčių ir aiškinamos kaip suteikiančios teismui galimybę, esant būtinybei, veikti savo iniciatyva.
44. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus plenarinė sesija yra išaiškinusi, kad [CPK 376](#) straipsnyje įtvirtinta teismo pareiga savaime nereiškia teismo pareigos būti aktyviam visose šeimos bylose ar visų byloje pareikštų reikalavimų apimtini. Ši teismo pareiga turi būti derinama su asmenų procesinio lygateisiskumo, rungimosi ir dispozityvumo principais ([CPK 6, 12, 13](#) straipsniai), todėl kiekvienoje byloje teismas turi teisę įvertinti faktines aplinkybes, sudarančias teisinį pagrindą teismui aktyviai veikti, tam, kad ši išimtinė taisyklė būtų taikoma tik konkrečioje byloje ar tokioje byloje pareikštų reikalavimų daliai ir netaptų privaloma visiems reikalavimams šeimos bylose (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus plenarinės sesijos 2010 m. gegužės 20 d. nutarimas civilinėje byloje Nr. 3K-P-186/2010).
45. Kasacinis teismas taip pat yra išaiškinęs, kad teismas šeimos bylose įgalinamas veikti aktyviai, kad būtų maksimaliai apsaugoti nepilnamečių vaikų interesai, o ginčų, nesujusių su vaikų teisėmis ir interesais, atvejais būtinybė veikti aktyviai tiek, kiek reikia, kad būtų užtikrintas sutuoktinių lygateisiskumas ([CK 3.3 straipsnio 1](#) dalis), jų interesų pusiausvyra ar apsaugotos vieno iš sutuoktinių teisės ir interesai, kurių jis dėl kokių nors objektyvių aplinkybių negali pats tinkamai ginti, turi būti konstatuojami ir pagrindžiami (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. gruodžio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-520/2010; 2014 m. balandžio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-231/2014). Kai abu sutuoktiniai santuokos nutraukimo ir padarinių procese dalyvauja lygiomis teisėmis, vadovaujamosi rungimosi ir dispozityvumo principais, o byloje nenustatyta šių principų išimtis pateisinančių aplinkybių, kurios teismui sudarytų pagrindą veikti vieno iš sutuoktinių interesais, tai teismui procese nėra teisinio pagrindo remtis [CPK 376](#) straipsnyje suteikiamomis teisėmis (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus plenarinės sesijos 2010 m. gegužės 20 d. nutarimas civilinėje byloje Nr. 3K-P-186/2010).
46. Nagrinėjamoje byloje vėliausi patikslinti ieškinių ieškovė savo reikalavimus, susijusius su ginčo akcijomis, suformulavo taip: prašė priteisti jas atsakovui A. G. natūra, o ieškovei iš atsakovo priteisti 1 Eur piniginę kompensaciją; taip pat prašė iš atsakovo priteisti 107 173,91 Eur kompensaciją už nuostolius, kurie atsirado dėl jo kaltės, aplaidžiai, neprotingai ir nerūpestingai tvarkant ginčo akcijas.
47. Pirmosios instancijos teismas ginčo akcijas priteisė atsakovui, o ieškovei iš jo priteisė pusės akcijų nominaliosios vertės (43 000 Eur) piniginę kompensaciją; ieškovės reikalavimo priteisti piniginę kompensaciją už nuostolius dėl UAB „IGTrans LT“ aplaidaus, nerūpestingo ir neprotingo veiklos vykdymo netenkino kaip nepagrįsto ir neįrodyto. Apeliacinės instancijos teismas kompensaciją sumažino iki 1 Eur.
48. Kasaciniame skunde teigiama, kad apeliacinės instancijos teismas, priteisęs ieškovei vos 1 Eur kompensaciją už ginčo akcijas, nepagrįstai netaikė [CK 3.119 straipsnio](#), kuriame nustatyta, jog dalijamo bendro turto vertė nustatoma pagal rinkos kainas, kurios galioja bendrosios jungtinės sutuoktinių nuosavybės pabaigoje, ir pirmiau aptartų [CPK 376 straipsnio 3–4](#) dalių nuostatų. Ieškovės teigimu, šioje byloje susiklosčiusi situacija – tai, kad byla nagrinėjama nuo 2017 m., 2020 m. birželio 25 d. buvo priimtas dalinis sprendimas dėl santuokos nutraukimo, o skundžiama apeliacinės instancijos teismo nutartis priimta 2022 m. gegužės 12 d., per tokį ilgą laiką ginčo akcijos nuvertėjo dėl įmonei 2021 m. vasario 1 d. pradėtos bankroto procedūros – sudaro pagrindą teismui veikti aktyviai ir priteisti ieškovei teisingą ir sąžiningą kompensaciją už proceso metu nuvertėjusį turtą.
49. [CK 3.119](#) straipsnyje įtvirtinta taisyklė, kad sutuoktiniams nutraukiant santuoką dalijamo bendro turto vertė nustatoma pagal rinkos kainas, galiojančias bendrosios jungtinės sutuoktinių nuosavybės pabaigoje. Kasacinis teismas, aiškindamas šią materialiosios teisės normą, yra nurodęs, kad priimdamas sprendimą teismas vadovaujasi duomenimis, nustatomais iš byloje surinktų įrodinėjimo priemonių. Bylose dėl santuokos nutraukimo ir bendro turto padalijimo procesinę pareigą pateikti informaciją apie dalijamo turto vertę turi sutuoktiniai ([CPK 178](#) straipsnis, 382 straipsnio 4 punktas). Dėl to teismas gali nustatyti dalijamo turto vertę ir jos nustatymo momentą tokiais įrodinėjimo priemonėmis, kurias vykdydamos savo procesines pareigas yra pateikusios ginčo šalys, išskyrus atvejus, kai teismas, turėdamas pareigą būti aktyvus, savo iniciatyva renka įrodymus (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus plenarinės sesijos 2010 m. gegužės 20 d. nutarimas civilinėje byloje Nr. 3K-P-186/2010).
50. Kasacinio teismo praktikoje dėl [CK 3.119 straipsnio](#) taikymo taip pat išaiškinta, kad, dalijant bendrą sutuoktinių turtą, turėtų būti nustatytos pirmosios instancijos teismo sprendimo priėmimo dieną galiojančios dalijamo turto rinkos kainos, o jei byla nagrinėjama apeliacinės instancijos teisme, – tai šio teismo sprendimo (nutarties) priėmimo dieną galiojančios kainos, nes tik įsiteisėjęs teismo sprendimu pasibaigs bendroji jungtinė sutuoktinių nuosavybė ([CK 3.59](#) straipsnis) (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. liepos 31 d. nutartį civilinėje byloje Nr. [3K-3-398-421/2015](#)).

51. Šios bylos kontekste kilus klausimui dėl teismo aktyvumo įvertinant dalytino turto (akcijų) vertės pokytį, atkreiptinas dėmesys į tai, kad ieškovė galutiniam ieškinyje aiškiai suformulavo reikalaviną priteisti jai 1 Eur kompensaciją, pripažindama, kad ginčo akcijos tapo bevertės. Ieškinio dalykas ir pagrindas, taip pat atsakovo atsiliepime išdėstyti atsikirtimai į ieškinį, nurodant nesutikimą su ieškinio dalyku ir patvirtinančias toki nesutikimą aplinkybes, apibrėžia bylos nagrinėjimo ribas. Teismas, priimdamas sprendimą, neturi teisės peržengti bylos nagrinėjimo ribų, apibrėžtų pirmiau įvardytais elementais, išskyrus proceso įstatyme nustatytus atvejus ([CPK 265 straipsnio 2 dalis](#)) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. spalio 20 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-259-381/2021](#), 12 punktas).
52. Nagrinėjamoje byloje reikalavimus dėl ginčo akcijų kaip santuokos metu įgyto turto padalijimo pareiškė abu buvę sutuoktiniai, dalijant šį turtą nėra sprendžiama dėl nepilnamečių vaikų teisių ir interesų gynimo, sutuoktinio išlaikymo. Abu buvę sutuoktiniai šiame procese dalyvauja lygiomis teisėmis, vadovaujantis rungimosi ir dispozityvumo principais, byloje nenustatyta šių principų išimtis pateisinančių aplinkybių, kurios teismui sudarytų pagrindą dėl pirmiau nurodytų ieškovės reikalavimų, susijusių su ginčo akcijomis, aktyviai veikti vieno iš sutuoktinių interesais, savo iniciatyva rinkti įrodymus, viršyti šalių pareikštus reikalavimus. Pirmosios instancijos teismas, nagrinėdamas bylą, nepagrįstai rėmėsi [CPK 376](#) straipsniu, viršijo ieškovės pareikštus reikalavimus, be teisinio pagrindo peržengė ieškinio ribas ([CPK 265 straipsnio 2 dalis](#)), o apeliacinės instancijos teismas pagrįstai bylą nagrinėjo pagal pareikštus reikalavimus.

Dėl bylos procesinės baigties

53. Apibendrinama nurodytus argumentus, teisėjų kolegija konstatuoja, kad apeliacinės instancijos teismas tinkamai aiškino ir taikė teisės normas, reglamentuojančias turtą, kuris yra bendroji jungtinė sutuoktinių nuosavybė, padalijimo būdus, taip pat teismo vaidmenį nagrinėjant sutuoktinių turto padalijimo ginčą, nenukrypo nuo kasacinio teismo formuojamos šiais klausimais praktikos. Apeliacinės instancijos teismas priėmė teisėtą ir pagrįstą nutartį, kurią panaikinti ar pakeisti remiantis kasacinio skundo argumentais nėra pagrindo ([CPK 346 straipsnio 2 dalis](#), 359 straipsnio 1 dalies 1 punktas).
54. Ši nutartis yra susijusi su nekilnojamųjų daiktų (žemės sklypo, (*duomenys neskkelbtini*), gyvenamojo namo, (*duomenys neskkelbtini*), bei artėzinio gręžinio, (*duomenys neskkelbtini*), esančių (*duomenys neskkelbtini*)) teisiniu statusu, todėl yra pagrindas pranešti apie šioje byloje priimtą sprendimą Nekilnojamojo turto registrai, išsiunčiant šios nutarties kopiją VĮ Registrų centrui ([CPK 275 straipsnio 2 dalis](#), 340 straipsnio 5 dalis).

Dėl bylinėjimosi išlaidų

55. Šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas, teismas priteisia iš antrosios šalies išlaidas už advokato ar advokato padėjėjo, dalyvavusių nagrinėjant bylą, pagalbą, taip pat už pagalbą rengiant procesinius dokumentus ir teikiant konsultacijas. Dėl šių išlaidų priteisimo šalis teismui raštu pateikia prašymą su išlaidų apskaičiavimu ir pagrindimu. Šios išlaidos negali būti priteisiamos, jeigu prašymas dėl jų priteisimo ir išlaidų dydį patvirtinantys įrodymai nepateikti iki bylos išnagrinėjimo iš esmės pabaigos ([CPK 98 straipsnio 1 dalis](#)).
56. Ieškovės kasacinį skundą atmetus, sprendžiant dėl atsakovui A. G. priteistino bylinėjimosi išlaidų atlyginimo.
57. Atsakovas A. G. pateikė įrodymus, patvirtinančius patirtas 1500 Eur išlaidas už advokato pagalbą rengiant atsiliepimą į ieškovės kasacinį skundą. Šios išlaidos neviršija Rekomendacijų dėl civilinėse bylose priteistino užmokesčio už advokato ar advokato padėjėjo teikiamą pagalbą maksimalaus dydžio, patvirtintų Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2004 m. balandžio 2 d. įsakymu Nr. 1R-85 ir Lietuvos advokatų tarybos 2004 m. kovo 26 d. nutarimu patvirtintų Rekomendacijų dėl civilinėse bylose priteistino užmokesčio už advokato ar advokato padėjėjo teikiamą pagalbą maksimalaus dydžio (redakcija, galiojanti nuo 2015 m. kovo 20 d.) 7, 8.14 punktuose nurodytų dydžių, todėl atsakovui A. G. iš ieškovės priteistina 1500 Eur bylinėjimosi išlaidų, patirtų kasaciniame teisme, atlyginimo.
58. Kasaciniame teisme patirta 58,63 Eur išlaidų, susijusių su procesinių dokumentų įteikimu (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. vasario 6 d. pažyma apie išlaidas, susijusias su procesinių dokumentų įteikimu). Netenkinus kasacinio skundo, šių bylinėjimosi išlaidų atlyginimas valstybei priteistinas iš ieškovės ([CPK 79 straipsnis](#), 88 straipsnio 1 dalies 3 punktas, 92, 93 straipsniai, 96 straipsnio 2 dalis).

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 1 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

nutaria:

Kauno apygardos teismo 2022 m. balandžio 26 d. nutartį palikti nepakeistą.

Priteisti iš ieškovės G. G. (*duomenys neskkelbtini*) 1500 (vieną tūkstantį penkis šimtus) Eur bylinėjimosi išlaidų, patirtų kasaciniame teisme, atlyginimo atsakovui A. G. (*duomenys neskkelbtini*)

Priteisti iš ieškovės G. G. (*duomenys neskkelbtini*) 58,63 Eur (penkiasdešimt aštuonis Eur 63 ct) bylinėjimosi išlaidų, susijusių su procesinių dokumentų kasaciniame teisme įteikimu, atlyginimo į valstybės biudžetą (ši suma mokėtina į Valstybinės mokesčių inspekcijos (j. a. k. 188659752) biudžeto pajamų surenkamąjį sąskaitą, įmokos kodas 5662).

Nutarties patvirtintą kopiją išsiųsti VĮ Registrų centrui.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai

Goda Ambrasaitė-Balynienė

Alė Bukaviniene

Andžej Maciejewski